

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БОЛОВСРОЛ БА АНХААРАХ АСУУДАЛ

Эрүүл мэндийн газар,
Нийгмийн эрүүл мэндийн төв

2022.04.07

Өсвөр үеийн эрүүл мэнд хариуцсан
мэргэжилтэн М.Булганчимэг

Агуулга

1

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хэрэгцээ, шаардлага өнөөгийн байдал

2

Нийгмийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ, мэдээлэл сургалт сурталчилгааг хэнд хэрхэн чиглүүлэх вэ?

3

Өсвөр үеийн сэтгэцийн эрүүл мэнд

Олон улсын хяналтын хүрээ

2025 он хүртэл ХБӨ-ний 9 зорилтот түвшин

Зүрх судасны өвчин,
хорт хавдар, чихрийн
шижин, амьсгалын
замын архаг өвчин
зэргээс үүдсэн нас
баралтын эрсдлийг
25%-иар бууруулах

Архи согтууруулах
ундааны хэрэглээг
ядаж **10%**
бууруулах

Хөдөлгөөний
дутагдалтай хүн
амын тархалтыг
10% бууруулах

Цусны даралт
ихсэх өвчний
тархалт ыг **25%** -
иар бууруулах
эсвэл тархалтын
хэмжээг барих

Тамхины
хэрэглээг **30%**
бууруулах

Чихрийн
шижин,
таргалалтын
өсөлтийг
зогсоох

Давс / натрийн
давсны
хэрэглээг **30%**
бууруулах

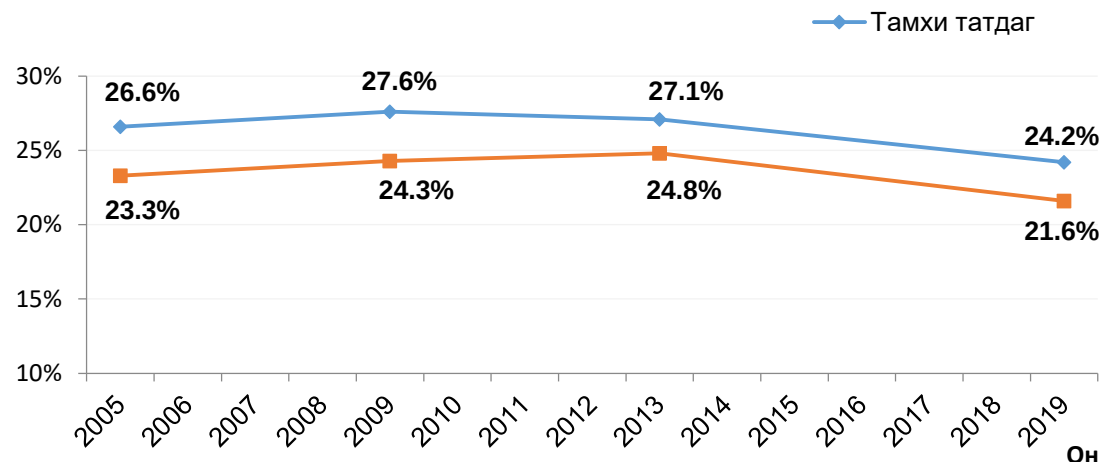
Зонхилон тохиолдох
халдварт бус
өвчнийг эмчлэх **хямд**
өртөгтэй нэн чухал
технологи, эм, үүний
дотор Ерөнхий
нэршлийн эмийн
хүрэлцээг **80%**
болгох

Зүрхний шигдээс,
тархины харвалтаас
сэргийлэхийн тулд
Эрсдэл бүхий
хүмүүсийн 50-иас
доошгүй хувь нь
эмчилгээ, зөвлөгөө
авах боломжтой байх

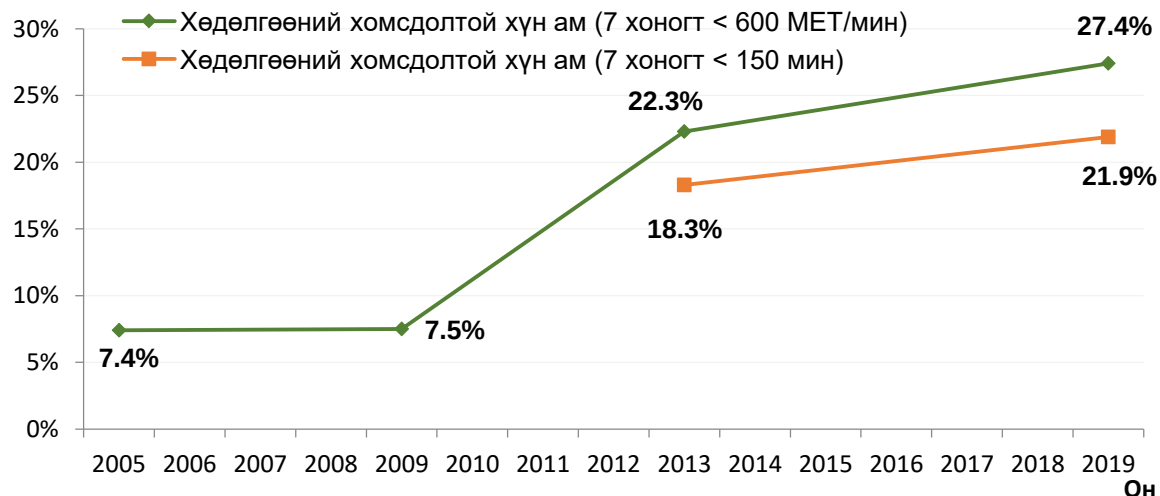
Хөдөлмөрийн чадвар алдалт, нас баралтын тэргүүлэх 10 эрсдэлт хүчин зүйлс

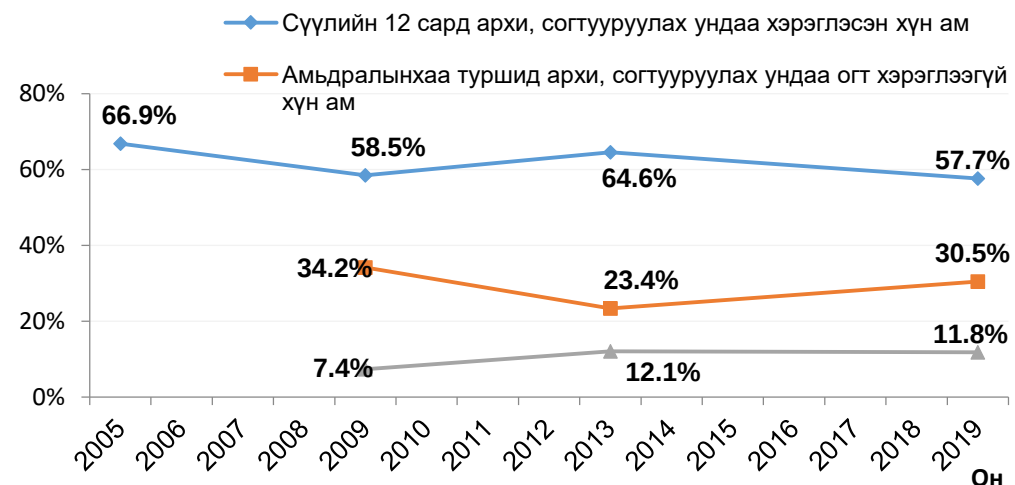
ХБӨ-ний анхдагч эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалт, 2005-2019 он

Тамхины хэрэглээ

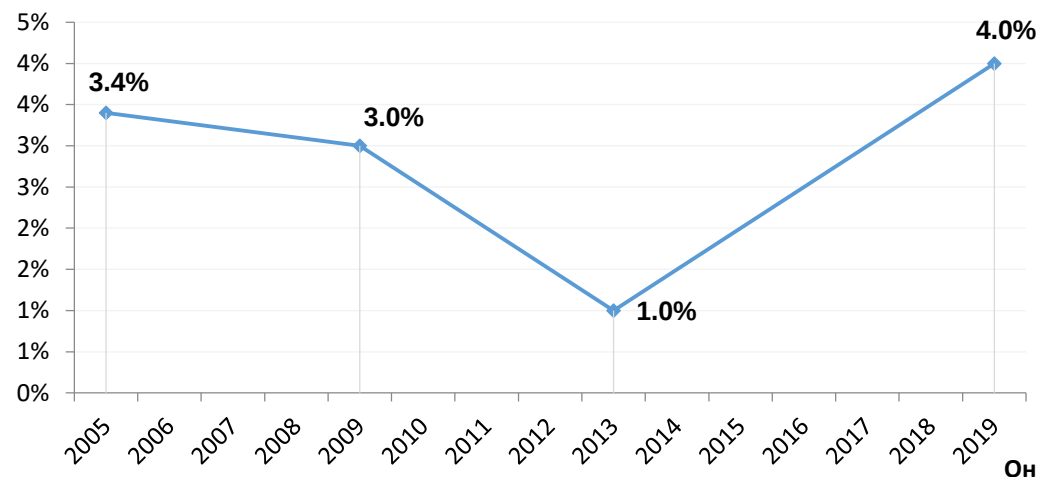
Хөдөлгөөний хомсдолтой хүн ам

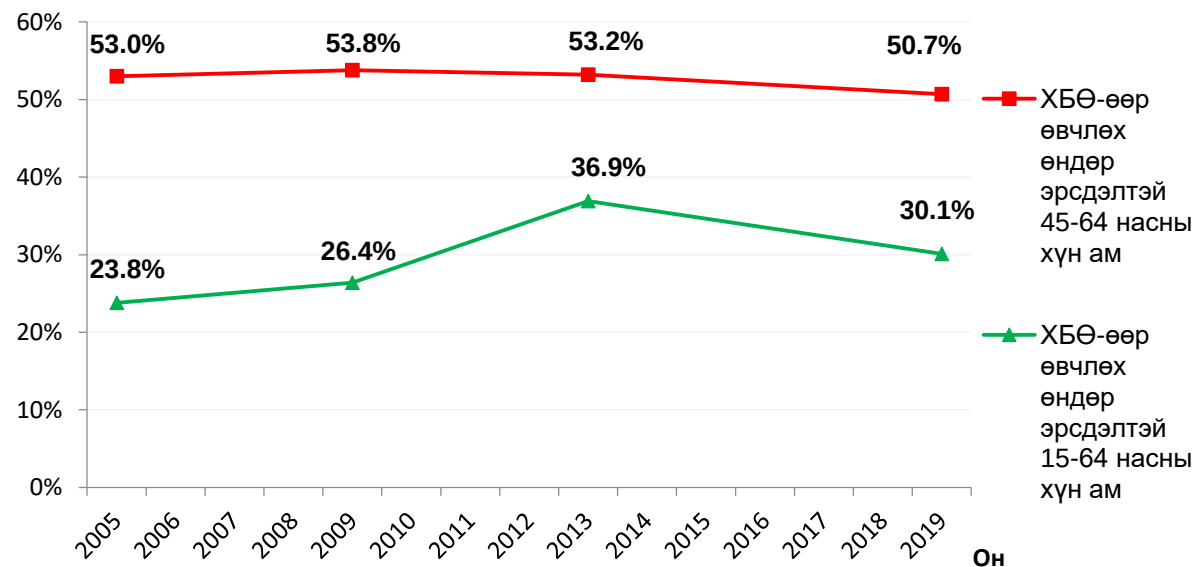
Архи, согтууруулах ундааны хэрэглээ

Эх сурвалж: ХБӨ, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт зан үйлийн тархалтын судалгаа, 2005, 2009, 2013, 2019 он

Халдварт бус өвчний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалт, 2005-2019 он

ХБӨ-ний нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйл огт илрээгүй хүн ам

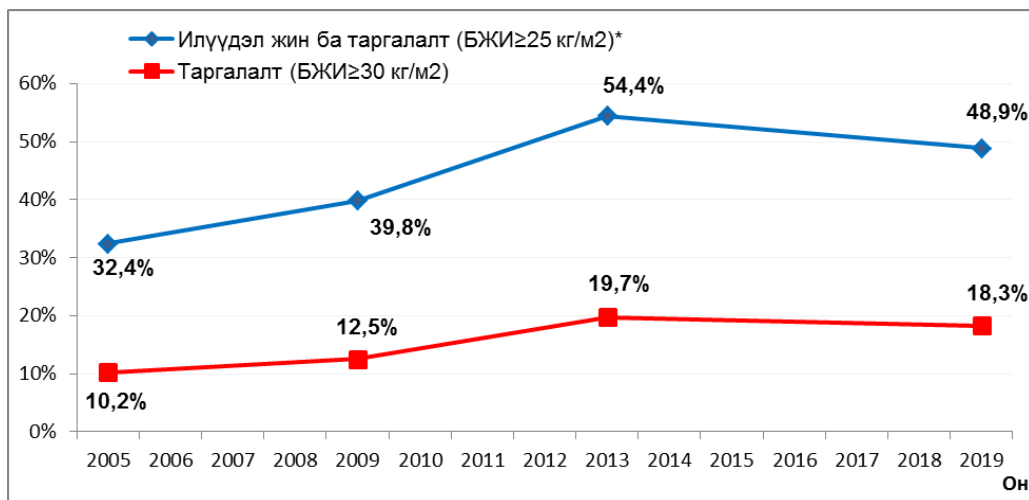

ХБӨ-ний 3–5 нийтлэг эрсдэлт хүчин зүйл хавсран илэрсэн хүн ам

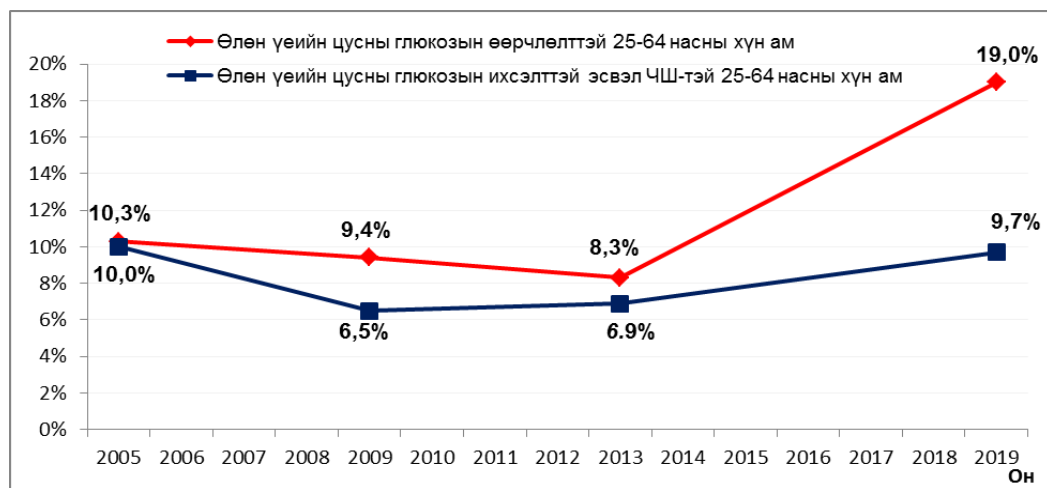
1. Өдөр бүр тамхи татах,
2. Жимс, хүнсний ногоог өдөрт 5 нэгжээс бага хэмжээгээр хэрэглэх
3. Хөдөлгөөний хомсдолтой буюу эрүүл мэндэд тустай идэвхтэй хөдөлгөөний талаарх ДЭМБ-ын зөвлөмж (дунд эрчимтэй хөдөлгөөнийг 7 хоногт 150 минутаас бага хугацаанд хийх)-ийг хангаагүй,
4. Илүүдэл жин ба таргалалт ($BMI \geq 25$ кг/м²),
5. Артерийн даралт ихсэлттэй ($SD \geq 140$ ба/эсвэл $DD \geq 90$ мм МУБ) эсвэл даралт ихсэлтийн улмаас эмийн бэлдмэл хэрэглэх.

Эх сурвалж: ХБӨ, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт зан үйлийн тархалтын судалгаа, 2005, 2009, 2013, 2019 он

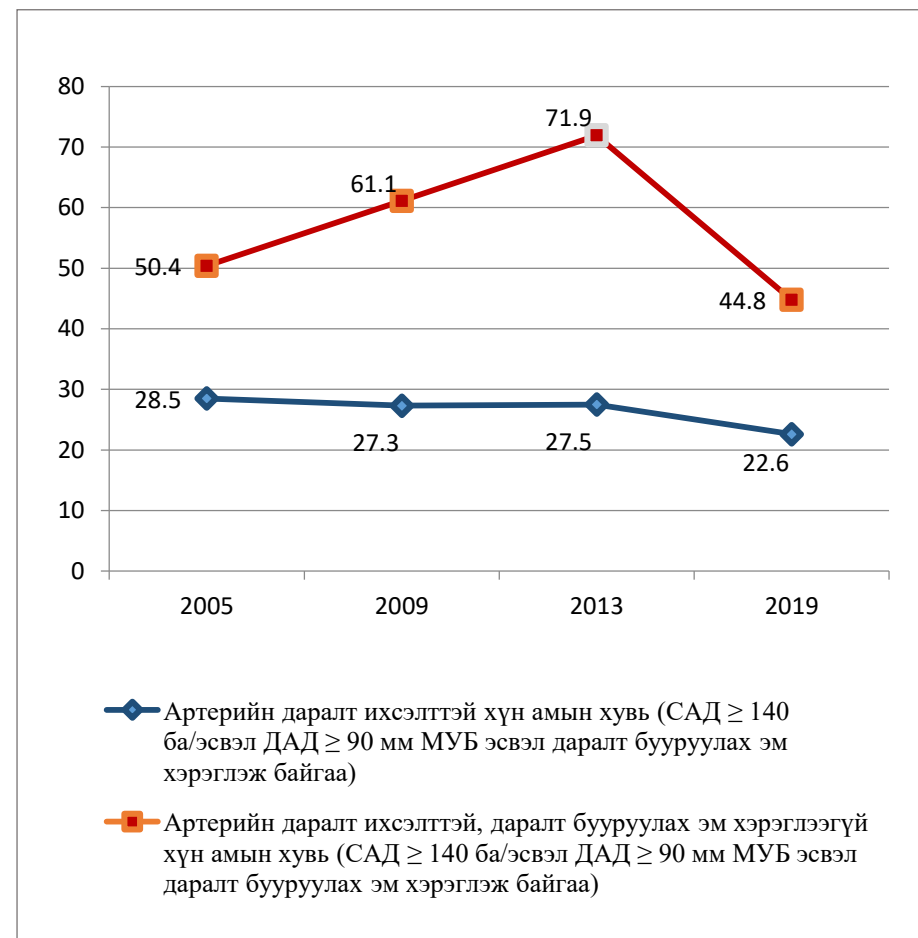
Халдварт бус өвчний завсрын эрсдэлт хүчин зүйлсийн тархалт, 2005-2019 он

Илүүдэл жин ба таргалалттай хүн амын тархалт

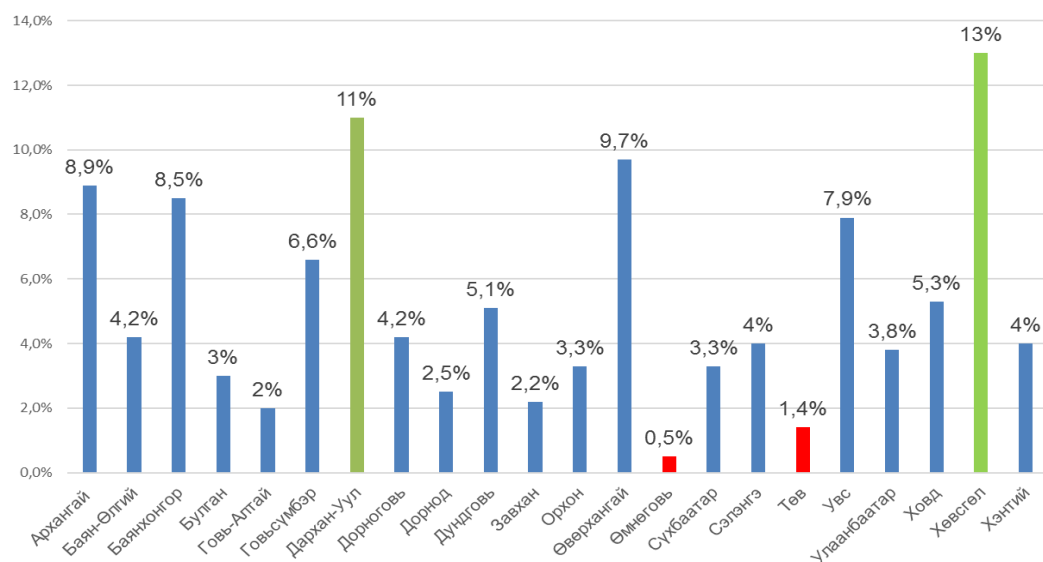
Цусны глюкозын өөрчлөлттэй ба ихсэлттэй эсвэл чихрийн шижний улмаас эм хэрэглэж байгаа хүн амын тархалт

Эх сурвалж: ХБӨ, осол гэмтлийн шалтгаан, эрсдэлт зан үйлийн тархалтын судалгаа, 2005, 2009, 2013, 2019 он

Хүн амын эрт илрүүлэг, урьдчилан сэргийлэх үзлэгт хамрагдалт, аймгаар

Монгол улсын хэмжээнд газарзүйн байршлаар

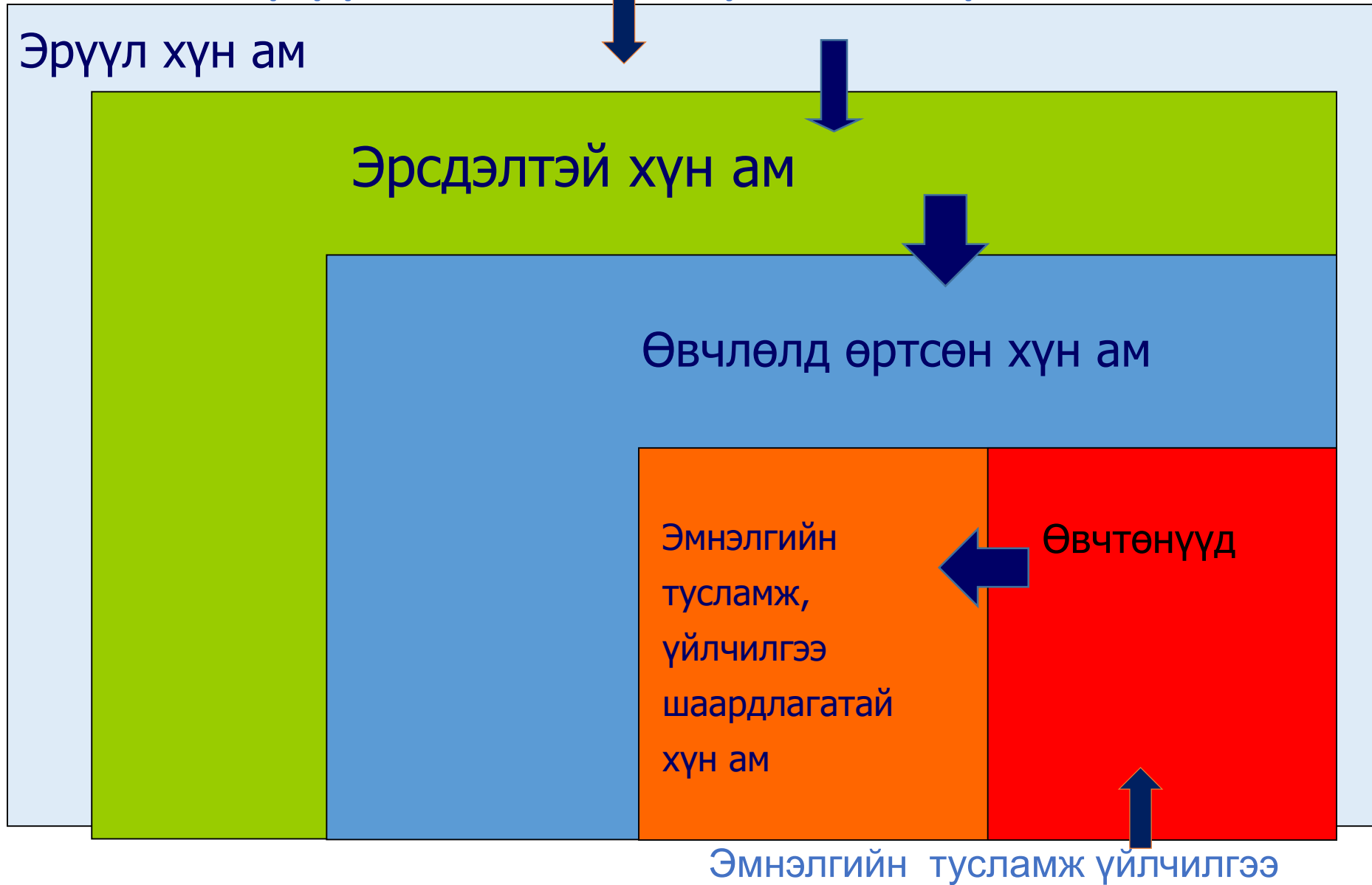

Үзлэгт хамрагдалтын явц

Эх үүсвэр: ЭМДЕГ-ын тайлан, 2018

Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ

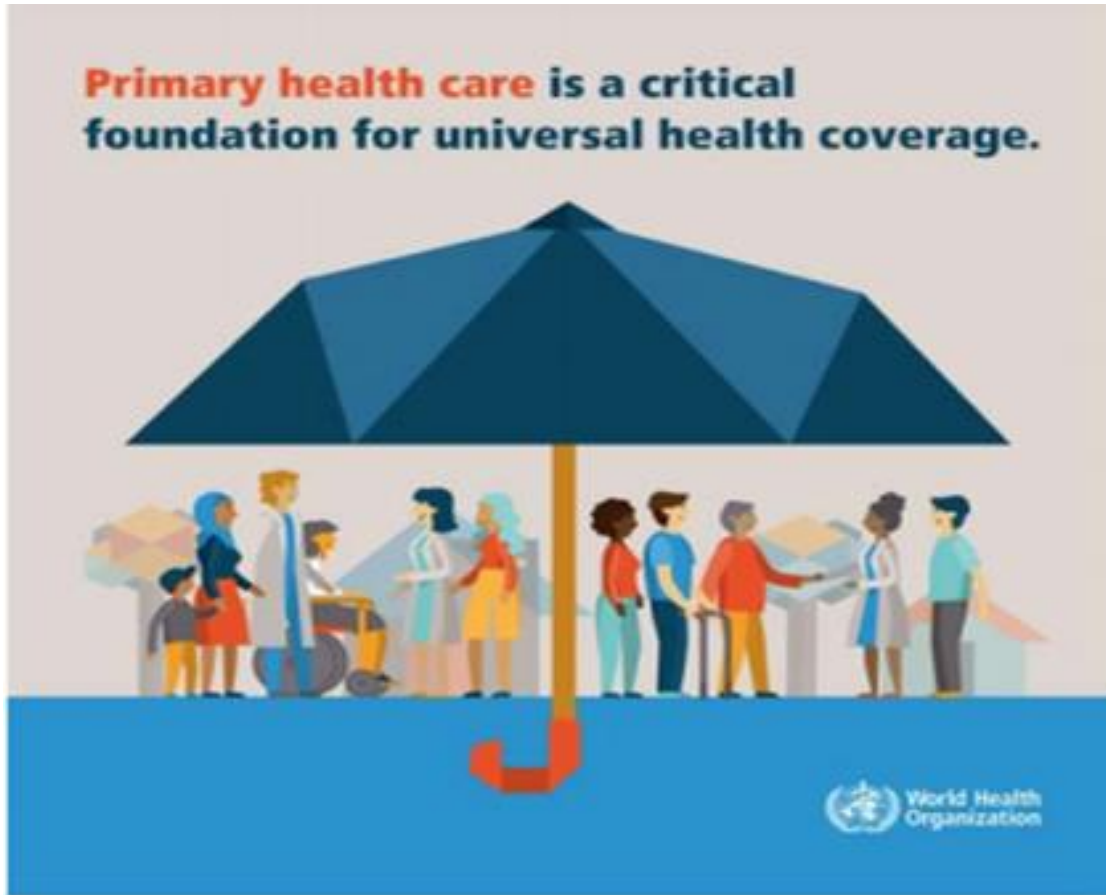
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЭРСДЭЛТЭЙ ХҮМҮҮСИЙГ ХЭРХЭН ТОДОРХОЙЛОХ ВЭ?

Эрүүл мэндийн цогц тусламж үйлчилгээний үндэс нь анхан шатны тусламж үйлчилгээ ба НЭМ-ийн суурь ажиллагаа юм.

Бүх нийтийн эрүүл мэндийн хамрагдалт

Бүх нийтийн эрүүл мэндийн хамралт гэдэг нь хүн бүр эрүүл мэндийн чанартай тусламж үйлчилгээг хэрэгцээтэй үедээ, хаана амьдарч байгаагаас үл хамааран санхүүгийн хүндрэлгүйгээр авах боломжтой байхыг хэлнэ.

Энэ нь **эрүүл мэндийг дэмжих, урьдчилан сэргийлэх**, эмчлэх, нөхөн сэргээх, хөнгөвчлөх зэрэг хүний амьдралын туршид шаардлагатай тусламж үйлчилгээг бүрэн хэмжээгээр агуулсан бөгөөд эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний хүчирхэг тогтолцоонд суурилсан байдаг.

Бүх нийтийн эрүүл мэндийн хамралтын суурь нь ЭМ-ийн анхан шатны тусламж үйлчилгээ юм.

ДЭМБ, 2018

МУ-д 2020-2024 онд хэрэгжиж буй арга хэмжээнүүд

- ▶ ЭМС-ын 2021 оны 06 дугаар сарын 03-ны өдрийн А/360 дугаар "Хавдрын эсрэг" арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах тухай тушаал
- ▶ ЭМС-ын 2021 оны 09 дүгээр сарын 09-ний өдрийн А/559 дүгээр "Эрүүл чийрэг эр хүн" арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах тухай тушаал
- ▶ ЭМС-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдрийн А/760 дугаар "Эх, хүүхэд, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд" арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах тухай тушаал
- ▶ ЭМС-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/780 дугаар "Эрүүл идэвхтэй амьдрал" арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах тухай тушаал
- ▶ ЭМС-ын 2021 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн А/816 дугаар "Харшлаас сэргийлэх" арга хэмжээний төлөвлөгөө батлах тухай тушаал
- ▶ Орон нутгийн дэд хөтөлбөр
- ▶ НҮБ-тэй хамтарсан төсөл хөтөлбөр

2022 онд хэрэгжүүлэх МСС-ны нэгдсэн төлөвлөгөө

- ✓ *Архи, тамхи эсрэг аян*
- ✓ *Дасгал хөдөлгөөн /Илүүдэл жингүй-Эртэч Монгол, Ажилдаа дугуйгаар явах, Жавхаат хэмнэл/*
- ✓ *Эрүүл зөв хоололт /Давсны хэрэглээг бууруулах, Цөс угаах/*
- ✓ *Олон нийтийн эрүүл мэндийн ажилтан бэлтгэх*
- ✓ *Осол гэмтлээс сэргийлэх аян*
- ✓ *Эрүүл Өмнөговьчууд контент /өөрийн онцлогоор/*
- ✓ *Томуугийн эсрэг аян*
- ✓ *Агаарын бохирдлоос сэргийлэх /Гадаад дотоод орчин, хөрс-нүхэн жорлон/*
- ✓ *Өсвөр үеийнхний сэтгэцийн эрүүл мэндийг дэмжих*

15 үйл
ажиллагаа

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙГ ДЭМЖИХ, ӨВЧЛӨЛӨӨС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ

Эрүүл мэндийг дэмжих

Хувь хүн ба олон нийтийн эрүүл мэндэд зан үйлийн зохистой хэм хэмжээг бэхжүүлэх, нийгмийн эрсдэлийг бууруулах, нийгмийн болон орчны нөхцөл байдлуудыг хөхүүлэн дэмжих, эрүүл оршинг бүрдүүлэх

Анхлагч урьдчилан сэргийлэлт

Өвчин, гэмтэл үүсэхээс урьдчилан сэргийлэх

Хоёрдогч урьдчилан сэргийлэлт

Эрт оношилж, өвчний хүндрэлээс урьдчилан сэргийлэх

Гуравдагч урьдчилан сэргийлэлт

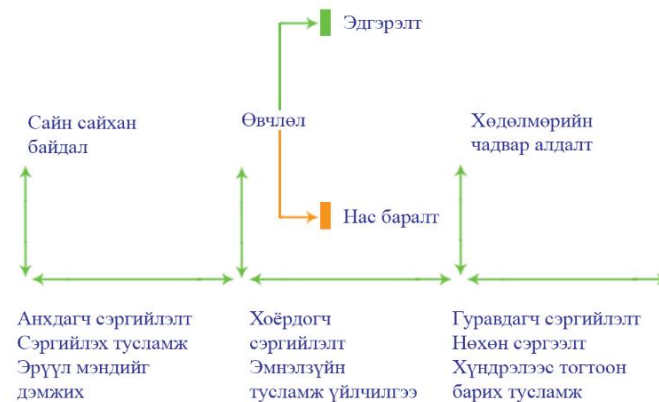
Өвчний хүндрэлийг тогтворжуулсны дараагаар биемахбодын үйл ажиллагааг сэргээж, хэвшүүлэх үйл ажиллагаа

The New Public Health, Academic press, 3th edition, 2014

УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ

ҮЙЛ ЯВДАЛ

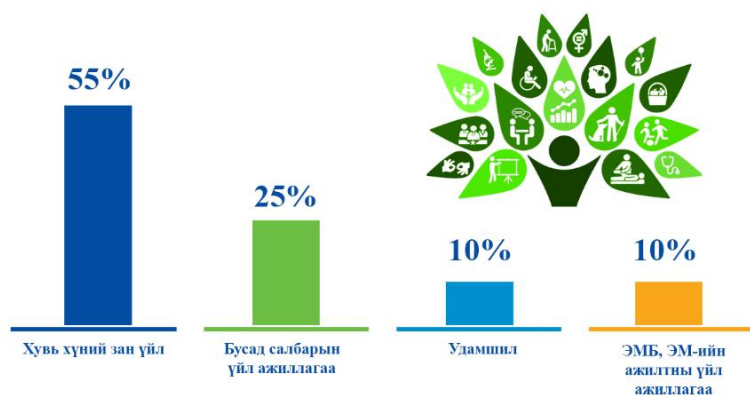
АРГА ХЭМЖЭЭ

The New Public Health, Academic press, 3th edition, 2014

ХҮНИЙ ЭРСДЭЛТ ЗАН ҮЙЛИЙГ ӨӨРЧЛӨХ ҮЙЛ ЯВЦ

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙГ ТОДОРХОЙЛОГЧ ХҮЧИН ЗҮЙЛ

25 сарын хугацаа шаардагдах үйл явц

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн боловсрол ба зан үйл, 2018

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙГ ДЭМЖИХ ЗАГВАР

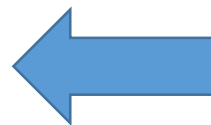

Эрүүл мэндийн зөвлөгөө, эрүүл мэндийн боловсрол, эрүүл мэндийг дэмжих нь хүн амыг эрүүл мэндийг сайжруулах НЭМ-ийн хамгийн үр дүнтэй арга юм.

Эх үүсвэр: Эрүүл мэндийн боловсрол, 2018 он

Эвент, цогц байдлаар

ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ТУСЛАМЖ ҮЗҮҮЛЭГЧДИЙН БАГ

Мэдээллийн тэгш
хүртээмжтэй бус байдал

Хувийн амьдрал, ахуйн өдөр
тутмын асуудал

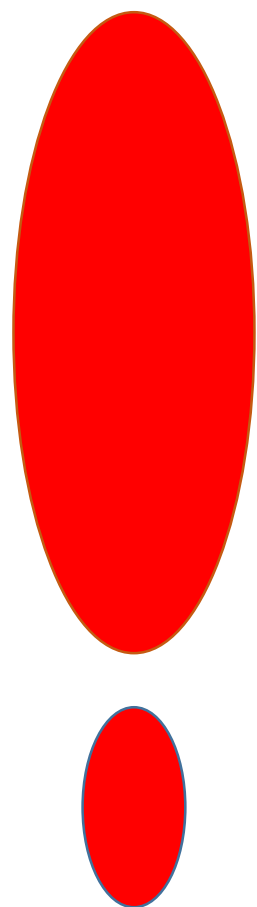
Нийгмийн сөрөг
нөлөөлөл

Санхүү, нийгмийн
байдал

Сошиал сувгуудад, дамтамжтай мэдээлэл оруулах

- Хөгжилтэй байх гэж, контент бүтээх, амьдралын хэв маягаа өөрчлөх, мэдээлэл харилцаа холбоо, хувийн орон зайгаа бий болгох зорилгоор сошиал суваг хэрэглэдэг.
- Завгүй амьдралын байнгын хэрэглээ болсон
- Тодорхой давтамжтай үнэ зөв тэнцвэртэй мэдээллэх
- Бүүст, групп үүсгэх, зөвхөн админ удирдах боломжтой пэйж үүсгэх, вэб хаягтай холбох, шууд инстаграмм удирдах

Сэтгэцийн эрүүл мэнд

ЭРҮҮЛ
МЭНДИЙН ЯАМ

unicef
НҮБ-ын Хүүхдийн Сан

Эмэгтэйчүүд залуучуудын эрүүл мэндийг дэмжих нэгдсэн хөтөлбөр

- ✓ Судалгаанд ДЗ- 1652, бусад сумд- 2136 нийт- 3788 хүүхэд
- ✓ Эцэг, эх, асран хамгаалагч - 3670
- ✓ Багш-172

1. Өмнөговь аймгийн өсвөр үеийнхний 41.8% нь эрүүл, 51.3% нь сэтгэцийн тулгамдсан асуудалтай, 6.9% нь сэтгэл хөдлөл, зан үйлийн эмгэгтэй байна.
2. Өсвөр үеийнхний сэтгэл санааны байдалд эцэг эх/асран хамгаалагч, багшийн үнэлгээгээр “Дааврын нөлөө” хамгийн их хувьтай, мөн “Үе тэнгийнхний дарамт шахалт”, “Эцэг эхийн хэрүүл маргаан, үл ойлголцох байдал”, “Гэр бүл салалт”, хүүхдийн үнэлгээгээр “Стрессээ тайлах арга эзэмшээгүй байх”, “Ганцаардал” зэрэг хүчин зүйлс илүүтэй нөлөөлж байна гэж үнэлсэн.

Өсвөр насны хүүхдийн өвчлөл

- 10-19 насны хүүхдийн тоо-7112 / Хөдөлтгөөнт хүн ам/
- 2021 оны байдлаар бүртгэгдсэн өвчлөл-3956
- Тухайн насны 10000 хүүхдэд –179.7
- Үүнээс: эр-1792, эм-2164
- **тэргүүлэх өвчлөл**
 - ХБЗӨ -1470
 - АЗӨ-770
 - Арьс халимын эмгэг-359
 - ШБЗӨ-340
 - Мэдрэлийн эмгэг -348

Сэтгэцийн эмгэг – 15
бүртгэгдсэн.
Амиа хорлолт-1

ЭМНЭЛЭГТ ХЭВТЭН ЭМЧЛҮҮЛСЭН -6143 /эр-2505, эм-3638/

Тэргүүлэх шалтгаан

- Ковидын шалтгаант -1721
- Жирэмсэн төрөлттэй холбоотой -187 / төрөлт 98, үр хөндөлт 54, бусад жирэмсний эмгэг -35/
- ХБЗӨ-100
- Осол гэмтэл -63
- ШБЗӨ-62
- Мэдрэл -49

БЗДХ -22- эр -11, эм-11

Осол гэмтэл

- Өсвөр насны хүүхдийн осол гэмтэлийн өвчлөл -114 /эр-78,эм -36/

Үүнээс:

- Зам тээврийн осолд өртсөн-48 /26 нь дугуй, мотоциколтой холбоотой/
- Унаж бэртэх, бусад ахуйн -49
- Нохойд хазуулах, амьтанд өшиглүүлэх -5
- Усанд живэх-2
- Бусдад зодуулах – 5
- Халуун хоол цайнд түлэгдэх-2
- Могойд хатгуулах -1

Осол гэмтлийн нас баралт

12 -18 насны 4 хүүхэд эндсэн нь 100% осол гэмтэл

- Усанд живсэн -2
- Зам тээврийн осолд – 1
- Амиа хорлосон-1

5-н жилийн үзүүлэлт

№	Үзүүлэлт	2017	2018	2019	2020/12	2021/12
1	Охидын төрөлт	80/6,2%	97/6,3%	90/5,5%	106/6,3%	98/6%
2	Үр хөндөлт	37/6%	43/5,2%	39/5,4	52/7,1%	54/9,5%
3	Жирэмслэлт	93/10,9%	118/5,9%	47/2,2%	66/32%	51/29%
4	Өвчлөл	4624	5011	6832	6374	3956
	эр	2110	2268	3073	2677	1792
	эм	2514	2743	3759	3697	2164
5	Амьсгалын тогтолцооны	1431	1156	2024	1386	770
6	Хоол боловсруулах	1147	1802	2387	2624	1470
7	Арьс халимны өвчин	438	453	616	476	359
8	Осол гэмтэл	175	149	130	149	114
	Эр	131	106	98	113	78
	эм	44	43	32	36	36
	Зам тээврийн	59	55	34	59	48
	Хүчирхийлэл	18	20	17	11	5
	Бусад	98	74	79	79	61
9	БЗДХӨ	26/13,5%	22/10,6%	37/4,7%	45/11,3%	22/17,7%

Эх сурвалж: ЭМГ - статистик

Өсвөр үе, хүүхдэд зориулсан сэтгэл засал, кабинетийн үйлчилгээ

НҮБ-Хүүхдийн сангийн санхүүжилтээр ЭЗЭМДНэгдсэн хөтөлбөрийн хүрээнд 19,126,000 төгрөгийн санхүүжилтээр Өсвөр үеийн хүүхдүүдэд зориулсан сэтгэцийн кабинет /12,922,000/, тэдэнд үйлчилгээ үзүүлэгч мэргэжилтнүүдийг сургах сургалт /6,204,000/зохион байгуулахаар төлөвлөсөн.

Өсвөр үеийн кабинет ХБ, ЦЦ, ГТ, БОЭТ

Кабинетийн үйл ажиллагааны үнэлгээ хийгдсэн ба 55% тай байна.

Эрүүл мэндийн боловсрол

	2015 оноос өмнө	2018 он ба одоо
1	Эрүүл бие 1. -Хувийн ариун цэвэр, эрүүл ахуй, өсөлт хөгжил 2. Амны хөндийн эрүүл мэнд 3. Хөдөлгөөн 4. Хооллолт 5. Халдварт өвчин 6. Халдварт бус өвчин 7. Хорт зуршил 8. Сэтгэцийн эрүүл мэнд 9. Нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд	1. Хоололт, идэвхитэй хөдөлгөөн 2. Өсөлт бойжилт/ бэлгийн эрүүл мэнд 3. Осол гэмтлээс урьдчилан сэргийлэх, аюулгүй байдал 4. Хорт зуршил /архи тамхи бусад эм/ 5. Сэтгэцийн, сэтгэл хөдлөлийн, /нийгэмших/ эрүүл мэнд 6. Хувийн ба нийтийн эрүүл мэнд (халдварт ба халдварт бус өвчин, орчны эрүүл мэнд)
2	Эрүүл харилцаа 1.Өөртөө итгэх итгэл, сэтгэл хөдлөлөө хянах 2.Харилцах бусдыг мэдэрч ойлгох	
3	Эрүүл орчин 1. Гэр сургуулийн орчин 2.Нийгмийн орчин 3. Аюулгүй амьдрал	

Монгол улсын эрүүл мэндийн хичээлийн хөтөлбөрийн агуулга

Түвшин	Хоололт, идэвхитэй хөдөлгөөн	Бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд	Хувийн эрүүл ахуй	Аюулгүй байдал, анхны тусламж	Хорт зуршил	Сэтгэцийн эрүүл мэнд
Цэцэрлэг	-					
Бага	+	+	+	+	+	+
Суурь	+	+	+	+	+	+
Бүрэн дунд	+	+	+	+	+	+

Бие даасан хичээлээр судлах боломжтой

- Сургалтын хөтөлбөр боловсруулахад хялбар байх
- Эрүүл мэндийн боловсрол олгох эх сурвалжийг шууд хэрэглэх зэрэг давуу талтай.

Байгалийн шинжлэх ухаан, технологи, биеийн тамир болон нийгэм судлал зэрэг хичээлүүдийн агуулгад интеграц хэлбэрээр тусгах боломжтой.

- Сургалтын хөтөлбөрт суралцагчийн зайлшгүй мэдэх зүйлийг оруулдаг.
- Агуулгыг үйл ажиллагаанд чиглэсэн байдлаар холбож гүнзгийрүүлдэг.

АНУ-ын эрүүл мэндийн боловсролын стандартын агуулга

Анги	Хоололт, идэвхитэй хөдөлгөөн	Өсөлт хөгжилт ба Бэлгийн эрүүл мэнд		Осол гэмтлээс сэргийлэх, аюулгүй байдал	Хорт зуршил	Сэтгэц, сэтгэл, нийтийн эрүүл мэнд	Хувийн, нийтийн мэнд
		Өсөлт хөгжилт	Бэлгийн эрүүл мэнд				
Цэцэрлэг	+	+		+	+	+	+
I		+		+			+
II	+				+	+	
III		+				+	+
IV	+			+	+		
V	+	+	+				+
VI				+	+	+	
VII-VIII	+	+	+	+	+	+	+
IX-XII	+	+	+	+	+	+	+

Сургалтыг дэмжих үйл ажиллагааны цагтай уялдуулах боломжтой.

- Оролцоотой байдлыг дэмждэг
- Хичээлээр эзэмшсэн мэдлэг, чадварыг хөгжүүлэх, хандлага, зан үйл төлөвшихөд илүү анхаардаг

